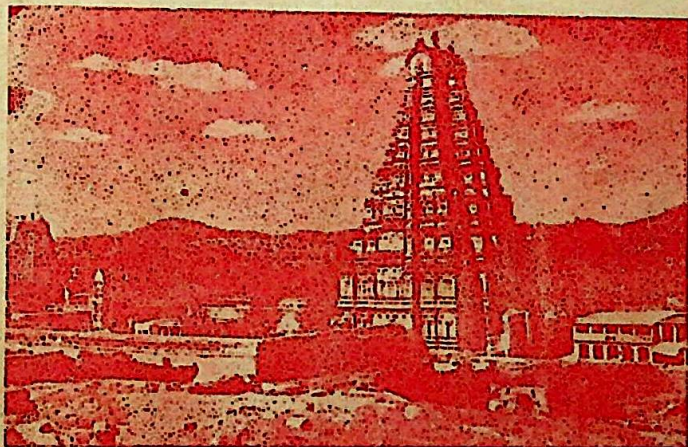

ಹಂಪಿ ವಿಜಯನಗರ ಮಾರ್ಗ ದರ್ಶಕ

- ಪ್ರಕಾಶಕರು -

ಬಿ. ಎನ್. ಸುಬ್ಬರಾವು,
ವಿಜ್ಞರ್ ಪಬ್ಲಿಷರ್
ಹಂಪಿ

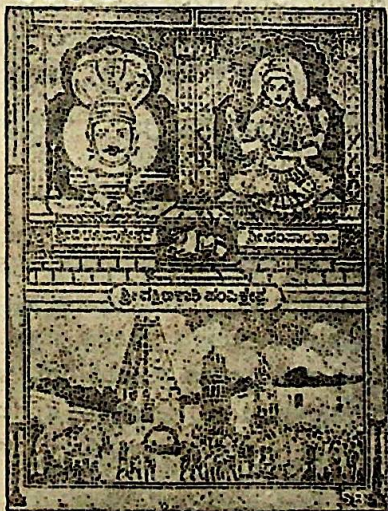
೧೯೬೯)

(ಬೆಲೆ ೨೦ ಪೈಸೆ)

॥ ಶ್ರೀ ವಿರುಪಾಕ್ಷೇಶ್ವರ ಪ್ರಸನ್ನ ॥

ಹಂಪಿ ವಿಜಯನಗರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ

ಪ್ರಕಾಶಕರು:—

ಬಿ. ಎನ್. ಸುಬ್ಬರಾವು,
ಹಂಪಿ.

೧೯೭೧)

(ಬೆಲೆ : ೩೦ ಪೈಸೆ)

ಹಂಪಿ ವಿಜಯನಗರದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ

ಮತ್ತು

ಹಂಪಿ ನೋಡುವ ದಾರಿಯ ಮಾಹಿತಿ

ಹೊಸಪೇಟೆ

ಎಸ್. ಆರ್. ರೇಲ್ವೆ ನಿಲ್ದಾಣವಿದೆ. ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ಶಾಕಾಹಾರಿ ಊಟದ ಪೈಪ್‌ಲೈನ್ ಇದೆ, ಮತ್ತು ನಿಲ್ದಾಣದಿಂದ ಸುಮಾರು ೫ ಫರ್ಲಾಂಗ್ ದೂರದಲ್ಲಿ ಐಸ್‌ಕ್ರಾಂಡ್‌ಇದೆ, ಹೊಸಪೇಟೆಯಿಂದ ಹಂಪಿಗೆ ೭ ಮೈಲು ೪ ಫರ್ಲಾಂಗ್ ಇದೆ, ಇಲ್ಲಿಂದ ಯಾತ್ರಿಕರಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಲು ಎಸ್. ಜಿ. ಐಸ್ಲಗ್ ಸಾಕಷ್ಟು ಸೌಕರ್ಯವಿದೆ. ಹಂಪಿಯಲ್ಲಿ ಯಾತ್ರಿಕರು ತಂಗಲು ಧರ್ಮಾಧಿಪತ್ಯಗಳೂ ಇವೂ ಅಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಅನೇಕ ರೂಮು (ಕೋಲಿ)ಗಳು ಇವೆ.

ಆನಂತಶಯನ ಗುಡಿ

ಹೊಸಪೇಟೆಗೆ ೧ ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಗುಡಿಯನ್ನು ೧೫೨೪ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯರಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಗುಡಿಯ ಮೇಲೆ ವಿಮಾನದ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಗುಮ್ಮಟವಿದೆ. ಇಂಥ ವಿಶಾಲ ಭವನವು ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಿಸುವದಿಲ್ಲ.

ಸೂಳೆಯ ಭಾವಿ

ಹೊಸಪೇಟೆಗೆ ಸುಮಾರು ೧ ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಇದು ಹೊಸ

ದಲ್ಲಿ ಈ ಭಾವಿಯು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನೋಡಲು ಬಹು ರಮ್ಯವಾಗಿದೆ. ಜಿಲ್ಲಾ
ಲವು ಭವ್ಯವು ಇದೆ

ಮಲಸನ ಗುಡಿ

ನೂಲೆಯ ಭಾವಿಯಿಂದ ಬೀದಿಯ ಬಲಕ್ಕೆ ಈ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ
ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯ ದೇವರಾಯರು ಕಟ್ಟಿಸಿ ದಾನಕೊಟ್ಟು ಬಗ್ಗಿ
ತಿಲಾಶಾಸನವಿದೆ. ಈ ದಾರಿಯೇ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ರಾಜಮಾರ್ಗ. ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ
ಇದು ಜನರಿಂದ ಸಾಲುಗಡಗಳೆಂಬ ನಿರವಂತರ ಭವ್ಯ ಭವನಗಳಿಂದ
ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಬೀದಿಯ ಬಾಗಿಲು

ಮುಂದೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬೀದಿಯ ಬಾಗಿಲುಗಳು ಕಾಣುತ್ತವೆ.
ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನಗರ ರಕ್ಷಕರು ಕಾವಲು ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ಸುಮಾರು
೦ ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಾಳಮ್ಮನ ಗುಡಿಯು ದಾರಿಗೆ ಹೊಂದಿ ಎಡಕ್ಕೆ ಇದೆ.
ಇಲ್ಲಿ ಮಂಗಳವಾರ ಶುಕ್ರವಾರ ವಿಶೇಷಪೂಜೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಅಮ್ಮನ
ಭಕ್ತಾದಿಗಳು ಹಹಸ್ರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನೇರುತ್ತಾರೆ. ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ
ಹಾಳಾದ ಗುಡಿ ಗೋಪುರಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ
ಬಲಕ್ಕೆ ಕಮಲಾಪುರ ಎಡಕ್ಕೆ ಹಂಪಿಗೆ ದಾರಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಮಹಾದೀಯ ಗೋರಿಗಳು

ಎಡಮಾರ್ಗ ಹಿಡಿದು ನಡೆದರೆ ಕೋಟ ಗೋಡೆಗಳು ಹತ್ತುವವು.
ಎಡಬದಿಯಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಕಡ್ಡಿ ರಾಮಪುರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಗೋರಿಗಳು ಕಟ್ಟಡ
ಗಳು ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದರೆ ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ತುರ್ತು
ಕಾಲುವೆ ಇದನ್ನು ದಕ್ಷಿಣ ದಿಗ್ವಿಜಯದ ವೀರಕಂಪ (ಮುಮ್ಮಡಿ ಹರಿ
ರಾಯ)ನು ಜನರ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ತೋಡಿಸಿದ ಕಾಲುವೆಗಳು ಈಗಲೂ ಸುಮಾರು
೨೫೦೦ ಸಾವಿರ ಎಕರೆಗೆ ನೀರುಣಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ಕಾಲುವೆಯನ್ನು ದಾಟಿದರೆ
ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಹೇಮಕೂಟ ಏರ್ಪಡದ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಸಾನಿವೆ ಕಾಳು
ಕಡಲೆಕಾಳು ಗಣೇಶ ಮತ್ತು ಅವಧೂತರ ಆಶ್ರಮವಿದೆ.

ಹೇಮಕೂಟ ಪರ್ವತ

ಹೇಮಕೂಟದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಗುಡಿಯ ಎಡಗಡೆ ವಿಷ್ಣುವಾದ ಗುಡಿಯು ಎಡಗಡೆ ಬಯಲು ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿ ಗಣಪ್ಪನ ಗುಡಿಯು ದೊಡ್ಡ ದೇವರು ಹೆಸರು ಮಾತ್ರ ಚಿಕ್ಕದು.

ಕಡಲೆಕಾಳು ಗಣಪ

ಇದರ ಸಭಾಮಂಟಪದ ನೋಟವು ರೋಮ ಪಟ್ಟಣದ ಕಟ್ಟಡವೇ ಎನಿಸುವದು. ಈ ಭವ್ಯವಾದ ಮೂರ್ತಿಯು ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಸುಮಾರು ೨೮-೩೦ ಅಡಿ ಎತ್ತರವಿದೆ.

ಶ್ರೀ ಪಂಪಾವಿರೂಪಾಕ್ಷೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ

ಇದು ವಿಜಯನಗರದ ಸಾರ್ವಭೌಮರ (ಅರಸರ) ಆದ ದೇವತೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹೊಂದಿದ ಕಲಾಪೂರ್ಣ ಶ್ರೀ ಪಂಪಾಪತಿ ದೇವಸ್ಥಾನವು ಗುಡಿಯ ಮುಂದೆ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ಹನ್ನೊಂದು ಅಂತಸ್ತಿನ ಗೋಪುರವಿದೆ. ಇದನ್ನು ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯ ನೆಂಬ (ರಂಗಪೂರಿಯ) ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಇದರ ಎತ್ತರ ೧೬೫ ಅಡಿ ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬಹು ಎತ್ತರ ಗೋಪುರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಈ ಗೋಪುರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದನು. ಗೋಪುರ ಎರುವದಕ್ಕೆ ಪಾವಟಿಗೆಗಳು ಇವೆ. ಗೋಪುರ ದಾಟಿದ ಮೇಲೆ ಭವ್ಯವಾದ ಅಂಗಳ ಕಂಗೊಳಿಸುವದು. ೨೦೮ ಅಡಿ ಉದ್ದ ೧೩೮ ಅಡಿ ಅಗಲ ಜನ ಗಳಿಗೆ ವಸತಿ ಇದೆ. ಅಂಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಹರಿಯುವ ತುಂಗಭದ್ರೆ ಕಾಲುವೆ ರಂಗಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಬಿಡ್ಡಿದ ಜಿತ್ರಗಳು ಇನ್ನೂ ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿರುವವು. ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರ ಜಿತ್ರವು ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಉಡುಪು-ತೊಡಪುಗಳು ಜಿನ್ನದ್ದು ಇಂದಿರುವದು. ಇದರಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀ ಭುವನೇಶ್ವರಿ ಗುಡಿಯು ಗುಲಗಂಜಿ ಮಾಧವನ ಗುಡಿಯು

೫

ಮಾಧವನ ಗುಡಿಯು ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರು ತಪವನ್ನಾಚರಿಸುವ ಲೋಕವಾವನೆ
ತೀರ್ಥವೆಂಬ ಸರೋವರವು ಇದೆ. ಈ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ನಿತ್ಯ ಪೂಜಾ ವಗೈರೆ
ಖರ್ಚುಗಳೇ ಬಹಳ. ಇನಾಮು ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿ ಬಂದಾರ ಇತರ
ಅಸ್ತಿ ಹೇರಳವಾಗಿ ಇದೆ. ಪೂಜ್ಯ ಲಿಂಗವಿರುವದು. ಗುಡಿಯ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ
ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ಇದೆ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಕನಕೇರಿ ನಾಯಕನ
ಗೋಪುರವಿದೆ. ಶ್ರೀ. ಪಂಪಾಪತಿ ಲಿಂಗದ ಕೆಳಗೆ ತಾಮ್ರಪಟಗಳೆಂಬ
ಎಂದು ಇದೆ. ಮತ್ತು ಹಂಪಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಂಜು ಪೋಷ್ಠ ಅಫೀಸು ಇದೆ.

ಹಂಪೀ ಬೀದಿ

ದೇವಸ್ಥಾನದ ಎದುರಿಗೆ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾದ ಬೀದಿ ಇದೆ. ಎಡಬಲಕ್ಕೆ
ತೇರುಗಳು ನಿಂತಿವೆ. ಸಾಲು ಅಂಗಡಿಯ ಮನೆ ಕಟ್ಟಡಗಳು ಇವೆ.
ಬೀದಿಯ ಕೊನೆಗೆ ದೊಡ್ಡ ಬಸವಣ್ಣನ ಗುಡಿ ಇದೆ. (ಎದುರು ಬಸವಣ್ಣ)
ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಜೈತ್ರ ಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿವೆಗೆ (ದವನದ ಹುಣ್ಣಿವೆ) ದೊಡ್ಡ ಜಾತ್ರೆ
ಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಾತಂಗ ಪರ್ವತ

ಮಾತಂಗ ಪರ್ವತವನ್ನು ಎರಲಿಕ್ಕೆ ಮೂರು ಕಡೆಯಿಂದ ದಾರಿ ಇದೆ.
(ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳು) ಅಚ್ಚುತರಾಯನ ಗುಡಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಪಡುವಣ(ಪಶ್ಚಿಮ)
ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಹಾಳು ಗುಡಿಗಳು ಇವೆ. ಶಿಖರದ ಮೇಲಿಂದ
ವಿಜಯನಗರದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ನಯನ ಮನೋಹರವಾದ ನೋಟವು
ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇಡೀ ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಮಿಗಿಲಾದ ನಯನ
ಮನೋಹರವಾದ ಹಾಗು ಸುಂದರ ಮನಸ್ಸುಲ್ಪಾಸಿತ ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾದ
ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕಾಣುವದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಚ್ಯುತರಾಯನ ಗುಡಿ

ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿದರೆ ಹಾಳುಬಿದ್ದ ಕಟ್ಟಡಗಳು ಕಲ್ಲಿನ ಕಂಬಗಳು

ವಿಶಾಲ ಬೀದಿಯು ಇದೆ. ಎಡಬಲಕ್ಕೆ ಮಂಟಪಗಳ ಸಾಲು ಇದಕ್ಕೆ ಸೂಳೆ ಬಪಾರೆಂದು ಕರೆಯುವರು. ಬೀದಿಯ ಕೊನೆಗೆ ದೊಡ್ಡ ಗೋಪುರವುಳ್ಳ ಗುಡಿ ಇದೆ. ಇದು ಸುಮಾರು ೧೫೫೯ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ದೊರೆ ಅಚ್ಯುತ ರಾಯನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಇದರಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾದ ಮೃಗಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಪೀನಾ ದೇಶದ ವರ್ತಕನ ಚಿತ್ರವು ಇದೆ. ವಿಗ್ರಹ ಛಿನ್ನವಾಗಿದೆ.

ಚಕ್ರತೀರ್ಥ

ಈ ಚಕ್ರತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ. ಶ. ೧೨-೪-೪೮ರ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸನ್ಮಾರ್ಗ ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಶಾಂತಿಮೂರ್ತಿ ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ಪವಿತ್ರ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಪರಿಯ ಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ರಘುಪತಿ ರಾಘವ ರಾಜಾರಾಮ

ಪತೀತ ಪಾವನ ನೀತಾರಾಮ, ಈಶ್ವರ ಅಲ್ಲಾ ಶೇರೇನಾಮ ಸಬೋ ಸನ್ಮತಿ ದೇ ಭಗವಾನ್ ಜಯಜಯ ಜಯ ಜಯ ಜಯ ಕರುಣಾಮೂರ್ತಿ ಗಾಂಧಿ ಮಹಾತ್ಮ ಜಯಜಯ ಜಯ ಜಯ ಭಾರತ ಮಾತಾ ಎಂದು ಭಜನೆ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯೊಂದಿಗೆ ಬಂದಂಥ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಶ್ರೀ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರಿಗೆ ಸದ್ಗತಿ ಕೊಡಲು ಭಗವಂತನನ್ನು ಬೇಡಿದರು ಈ ಚಕ್ರತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಸನ್ಮಾರ್ಗ ದೊರೆಯುವದೆಂದು ದೊಡ್ಡವರ ಹೇಳಿಕೆ.

ಶ್ರೀ ಕೋದಂಡ ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಗುಡಿ

ಈ ದೇವಾಲಯ ಚಕ್ರತೀರ್ಥದ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಇದೆ. ಶ್ರೀರಾಮನು ಭನುರ್ಧಾರಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. (ರಾಮ ನೀತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸುಗ್ರೀವ ಏಕ ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ, ಬಹು ಸುಂದರವಾದ ಮೂರ್ತಿಗಳು) ಚಕ್ರತೀರ್ಥದ ನೀರಿನ ಸೆಳೆತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕರೆ ಅಪಾಯವೆಂದು ಓದಿದವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

೭

ಯಂತ್ರೋದ್ಧಾರಕ ಹನುಮಂತ ದೇವರ ಗುಡಿ

ಕೋದಂಡರಾಮನ ಗುಡಿಯ ಎಡಕ್ಕೆ ಎತ್ತರದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸ
ರಾಯರಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ದೇವರು. ಈ ಸ್ಥಳವೂ ಮಹಾ ಮಹಿಮೆ
ಯುಳ್ಳದ್ದು.

ವರಾಹ ಗುಡಿ

ಅಜ್ಞಾತರಾಯನ ಗುಡಿ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಹಾಳಾದ ಗುಡಿ ಹತ್ತಿ
ಪದು. ಗುಡಿಯ ಎಡಬದಿಗೆ ವರಾಹಲಾಂಚನ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಅನಂತಶಯನ ಗುಡಿ

ವರಾಹಗುಡಿಯಿಂದ ಬಲಗಡೆಗೆ ಗುಡ್ಡದಮೇಲೆ ಒಂದು ಗುಡಿಯಿದೆ.
ಇದಕ್ಕೆ ಜೈನಗುಡಿಯೆಂದು ಹೆಸರು. ಮೇಲೆ ಎರಡು ಅಂತಸ್ತಿನ ಮಹ
ದ್ವಾರವಿದೆ. ಎದುರು ಒಂದು ಮಾಸ್ತಿ ಕಲ್ಲು ಇದೆ.

ಸುಗ್ರೀವನ ಗುಹ್ಯ ಸೀತೆ ಸೆರಗು

ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಮಠದಹತ್ತಿರ ವಿಳೇಕಲ್ಲನ ಪದರು ಹೊರಟುಸವೀಶ
ವಿರುವ ಸುಗ್ರೀವನ ಗುಡಿಗೆ ಹೋಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸೀತೆಯ ಸೆರಗು ಎಂದೂ
ಹೆಸರು. ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಸೀತೆ ಅಭರಣಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಬೀಸಾಡಿದ
ಳೆ ದು ಹೇಳುವರು. ಸುಗ್ರೀವನ ಗವಿಯ ಹತ್ತಿರ ಸೀತಾ ಸರೋವರವಿದೆ.
ಹವಾಸಿನಿಯರು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಅನಂತಕಾಲ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಲಭಿಸುವದಾಗಿ
ಪ್ರಾಣಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ.

ರಘುನಂದರ ಶೀರ್ಘದ ಬೃಂದಾವನ

ಸುಗ್ರೀವನ ಗವಿಯಿಂದ ನದಿ ಕಡೆಯ ಸೀಳು ದಾರಿಯಿಂದ ಎಡಕ್ಕೆ

೮

ಸಮಾರಂಭ ಎಂದು ಫರ್ಲಾಂಗಿನ ಮೇಲೆ ಉತ್ತರಾಧಿ ಮಠಾಧೀಶರಾದ
ಶ್ರೀ ರಘುನಂದ ವೃಂದಾವನವಿದೆ.

ಕಲ್ಲಿನ ಸೇತುವೆ

ಬೃಂದಾವನದ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ನದಿಯ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮನ್
ಶಾರಾಯಣನ ದಾಸಾನಂದಾಸರಲ್ಲೊಬ್ಬರಾದ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರ ಗುಡಿ
ಇದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಆರಾಧನೆ ಬಹು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನಡೆಯು-
ತ್ತದೆ. ಈ ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಮಂಟಪದ ಎದುರಿಗೆ ಸಾಲಾಗಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ
ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವ ಕಲ್ಲಿನ ಕಂಬಗಳು ಕಾಣುತ್ತವೆ.

ಅರಸರ ತುಲಾಭಾರ

ಈ ಜೌಕಟ್ಟಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕದಿಯನ್ನು ತೂಗಿ
ಬಿಟ್ಟು ರಾಜರು ತಮ್ಮ ತೂಕದಷ್ಟು ಬಂಗಾರವನ್ನು, ಅಭರಣಗಳನ್ನು
ವಿಜಯದಶಮಿ ದಿವಸ (ದಸರೆ)ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬದವರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.
ಇದೇ ರಾಜ ತುಲಾಭಾರ ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾಗಿದೆ.

ವಿಜಯ ವಿಠಲನ ಗುಡಿ

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ೧೫೦೩ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ವಿಠಲನ ದೇವಸ್ಥಾನ
ಪನ್ನ ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಇದರ ಕೆತ್ತನೆಯಕೆಲಸ ನಮ್ಮಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೇ
ಅಪೂರ್ವವೆನಿಸುವದು. ಕೆತ್ತನೆಯ ಕೆಲಸ ಇಷ್ಟೆಂದು ವರ್ಣಿಸಲಾಗದು.
ಕಲ್ಲಿನ ಕೆತ್ತನೆಯ ಕೆಲಸ ಮೇಣದೊಳಗೆ ಸಹಆಗದ ಕೆಲಸ ಕಾಡುಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ
ಕೆತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಶಿಲ್ಪಿಯ ಕೆಲಸ ವರ್ಣಾಶೀತವೇ ಸರಿ ಅದಕಾರಣ ಒಂದೆರಡು
ಶಿಲ್ಪಿಯ ಕೆಲಸದ ನಿಪುಣತೆ ತೋರಿಸುವೆವು. ರಂಗಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ
ಒಂದು ಕಂಬಗಳ ಸುತ್ತಲೂ ಒಂದೇ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿದ ೪೦೦೦ ೧೬ರ

ಬರೆವಿಗೂ ಉಪಕಂಪಗಳು ಇವೆ. ಈ ಕಂಪಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸಿದರೆ ಸಂಗೀತದ ಸಪ್ತಸ್ವರಗಳು ಹೊರಡುತ್ತವೆ. ನವಿಲು ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಕೊಬ್ಬು ಬಣ್ಣವು ಇನ್ನೂ ಅಷ್ಟು ಇಯದಂತಿದೆ. ಇದರ ಸೌಂದರ್ಯದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ನಂಬಲೇಬೇಕಾದರೆ ಇದನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ತೀರಬೇಕು. ಶಿಲ್ಪದ ಗುಟ್ಟನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದವರಿಗೇ ಗೊತ್ತು.

ಕಲ್ಲಿನ ರಥವು

ಗುಡಿಯ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ೩೩ ಅಡಿ ಎತ್ತರವಾದ ಕಲ್ಲಿನ ರಥವು ಅದರ ಮೇಲಿನ ಸುಂದರ ವಿಕ್ರಮ ಶಿಲ್ಪಿಯ ಕೌಶಲ್ಯತೆಯನ್ನು ತೋರುವದು. ಈ ರಥವು ಮಳೆ ಗಾಳಿ ಏನಿಲ್ಲದೆ ಹಾಗೆ ನಿಂತಿದೆ.

ವಿಠಲ ಪೇಟೆ

ವಿಠಲಾಕ್ಷನ ಗುಡಿಯ ಎದುರಿಗೆ ಇದ್ದಂತೆ ವಿಠಾಲನಾದ ರಾಜಮಾರ್ಗವಿದೆ. ಇದು ಸುಮಾರು ಅರ್ಧಮೈಲು ಉದ್ದವಿರುವದು. ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ಕಲ್ಲಿನ ಮಂಟಪವಿದೆ. ಇದೇ ದಾರಿಯಿಂದ ಮುಂದೆ ಸಾಗಲು ಎರಡು ಫರ್ಲಾಂಗಿನಲ್ಲಿ ಅನೆಗುಂದಿಗೆ ಬಲಕ್ಕೆ ಕಮಲಾವುಡಕ್ಕೆ ಎಡಕ್ಕೆ ನದಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ತುಂಗಭದ್ರ ನದಿಯನ್ನು ಹರಿಯೇಲಿನಿಂದ ದಾಟಬೇಕು. ನದಿಯ ಅಜೆ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಅನೆಗುಂದಿ ಊರು. ಅನೆಗುಂದಿಯು ವಿಜಯ ನಗರಕ್ಕೆ ಮಾತೃಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿತ್ತು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೋಷಿಸಿದ ಗದ ಸ್ಥಳ. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜಿಕ್ಕ ಸಂಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವಾಲಿಯ ಸಂಸ್ಥಾನ ವೆಂದು ಕರೆಯುವರು. ಈ ಸಂಸ್ಥಾನವು ಈ ಮೊದಲೇ ಹೈದ್ರಾಬಾದ್ ನಿಜಾಮ್ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಈಗ ಮಾದರಿ, ವಿಠಾಲ ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆ. ಅನೆಗುಂದಿಯು ರಾಮಾರಾಯಣದಲ್ಲಿ ಬಲಭೀಮ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ವಾಲಿಯ ಕಿಷ್ಕಿಂಧ ಪಟ್ಟಣ.

ಆನೆಗೊಂದಿ ಸಂಸ್ಥಾನ

ಈಗ ಸುವಾರು ಬದನೆರೂ, ಅರನೆರೂ ಮನೆ ಗ್ರಾಮ. ಇಂದಿಗೂ ಸಂಸ್ಥಾನದ ರಾಜರು ಸಹ ಇದ್ದಾರೆ ಈಗಲ್ಲಿರುವ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಒಡೆಯರ ವಾರಿಯು ಸಂಸ್ಥಾನಾಧೀಶ್ವರ ವರಸತಿ. ಶ್ರೀ ದರ್ಬಾರು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಇವರಲ್ಲದೇ ಇಬ್ಬರು ಸಹೋದರರು ಸಹ ಇದ್ದಾರೆ. ತಿರುಮಲರಾಯ ಹಾಗೂ ಅಚ್ಯುತರಾಯ ಈಗಲೂ ಹಿರಿಯರ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ರಾಜರು ಬಹಳ ಉದಾರಿಗಳು, ಗುಣವತಿ ದಾರಿಯಿಂದ ಮಹಾದ್ವಾರದಿಂದ ದಾಟಿ ಎಡಕ್ಕೆ ಗವಿ ರಂಗನಾಥನ ಜಿಕ್ಕು ಗುಡಿ ಇದೆ. ಇದರ ಎಡಬಲದಿಂದ ಪಂಪಾ ಸರೋವರಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಒಂದೆರಡು ಕೋಟಿಯ ರೋಡೆಗಳನ್ನು ರಾಜದರೆ ಅಂಜನೇಯನ ಬಿಟ್ಟಿವೆ. ಎಲ್ಲಾ ದಾರಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಡಗಡೆ ದ್ವಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅರ್ಧವೈಲಾ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಕಾಲುವೆಯ ಮೇಲಾಗದೆ ೬-೭ ಅಡಿ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕಲ್ಲುಗಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ಕಾಲುವೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ರಾಜದರೆ ಪಂಪಾ ಸರೋವರವಿದೆ. ಇದರ ಹಿಂದುಗಡೆ ಒಂದು ಗುಡಿ ಇದೆ ಇದೇ ಶರೀ ಆಶ್ರಮ

ನವವೃಂದಾವನಗಳು

ಆನೆಗೊಂದಿಯ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಅರ್ಧವೈಲಾ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ನದಿಯು ಎರಡು ಬಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳೊಡೆದು ಇಬ್ಬರವಾಗಿ ಹುಂಗೆಬದ್ದಿ ನದಿಯು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಾಡ್ಡಲ ಮೇಲೆ ಮಾಧ್ವರಿದೆ ಪವಿತ್ರವಾದ ನವ ವೃಂದಾವನಗಳು ಇವೆ. ಮತ್ತೆ ವಿಜಯನಗರದ ಅಕ್ಕದ್ವುಕ ತೇಜೋಪುಷ್ಪ ವಾಸಿ ಮೂರು ಸಾವಿರ ರೂಪ ಕಾಪಾಡ್ವಾಧೀಶ್ವರ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯರ ಸ ಕಾಪ, ಇಲ್ಲಿಯೇ ಆವರ ಬೈವಿತಕ ಶರೀರವನ್ನೆ ಕಾಪ್ಪಾಮಾಡಿದ್ದು.

೧೧

ವಾಲಿ ಚರಿತೆ

ಅನೆಗೊಂದಿಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಕಮಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಬರುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗದ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ತಳವಾರಾ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರುವವು ನದಿ ತೀರದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಶಿಥಿಲವಾದ ಅಲಯಗಳು ಹಾಳುಬಿದ್ದ ಮಂಟಪಗಳು ಇರುವವು. ಪೆಂಟಪದ ನಿರೋಪ ಒಂದು ಮುಖ್ಯವಿರುವದು. ಇಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲದಾರಿ ಕಾಣುವದು. ಸುಮಾರು ಮೈಲಾ ನದಿ ಅಚ್ಚಿಗೆ ಹೋದರೆ ಹಾಳುವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಗಿಡಗಳಿಂದ ಒಂದು ದಿಬ್ಬವು ಕಾಣಿಸುವದು.

ಸ.ಶ್ವಲೂ ಮಡಿಗಳು ಇರುವವು. ದಿಬ್ಬೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸುಟ್ಟಾಯವಿ ಕೆಗಳಂತೆ ಹಗುರಾದ ಮುದ್ದೆಗಳು ಬರುವವು. ಇದನ್ನೇ ವಾಲಿಹಾಸ್ಯ ವಾಲಿಚಿತಿ ಎನ್ನುವರು. ಈ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ನಿಂಬಾಪುರವೆನ್ನುವರು. ನಿಂಬಾಪುರ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಧಾಳವೃಕ್ಷ ಬಹಳ ವಿರುವದರಿಂದ ಲೋ ರಾಮಕಂದ್ರಮೂರ್ತಿ ಸಪ್ತತಾಳ ಭಂಜವನು ವಾಲಿವಧೆ ನದಿ ಅಚ್ಚಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಿಂತಾಮಣಿ ಅಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಗಂಡುತಿರಗುಂಡಿನ ಮೇಲಿಂದ ನಿಂತು ಭಾಣಸಂದಾನವಾಡಿ ವಾಲಿಯನ್ನು ವಧೆಮಾಡಿದನಂತೆ. ಈಗಲೂ ವಾಲಿ ವಧೆಯಾದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಯಾತ್ರಿಕರು ನೋಡಬಹುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹಂಪಿಯ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನ ಗತಇತಿಹಾಸದ ಮಾಹಿತಿಗಳು ನೋಡತಕ್ಕಂಥ ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ವಿವರಗಳು ಮೂಗಿದವು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಹಂಪಿಯಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನ ವಿವರಗಳು ಇವೆ.

ಹಂಪಿಯ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನ ಮಾಹಿತಿ ಮತ್ತು ವಿವರಗಳು

ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯ

ಹೇಮಕೂಟದಿಂದ ಕಮಲಾಪುರದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನಗುಡಿ ಹತ್ತುವದು, ಇದು ಸುಮಾರು ೨೦೦-೨೦೦ ಅಡಿ ಪಾಟಾಂಗಣವಿದೆ ಮುಂಭಾಗದ

ಗೋಪುರ ಕಿರಿಯಾಗಿದೆ. ಮಗ್ಗಲಗಲದ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಬಹುದು. ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಗೋಪಿಕ ಸ್ತ್ರೀಯರ ನಟನೆ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಗ.ಡಿಯುಇನ್ನೂ ಸುಸಿ ತಿರುತ್ತಿದೆ. ಇವನ್ನೇ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ರಂಗರಲ್ಲಿ ಓರಿಸ್ಸಾ (ಕಟಕ) ಪ್ರಾಂಶದ ಮೇಲೆ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಸುಂದರವಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ತಂದು ತನ್ನ ದಿಗ್ವಿಜಯದ ಸವಿ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಈ ಭವ್ಯವಾದ ಗುಡಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಗ.ಡಿಯಲ್ಲಿ ದೇವರಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ವಿಗ್ರಹವು ಮದರಾಸಿನ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿದೆ.

ಉಗ್ರನರಸಿಂಹ

ಕೃಷ್ಣನ ಗುಡಿಯ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಬಂಡೆಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿದ ಉಗ್ರನರಸಿಂಹನ ವಿಗ್ರಹವಿದೆ. ಇದರ ಮೇಲಿನ ಗುಡಿಯೆಲ್ಲ ದುರ್ಮಾರಗರ ಕೈಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಇದು ರಂಗರಲ್ಲಿ ಶಿಲಾಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗಿದೆ. ಸ.ಮಾರು ೨೦೦೦ದ ೩೦ ಅಡಿ ಎತ್ತರವಿದೆ.

ಬಡವಿ ಲಿಂಗ

ಇದು ಉಗ್ರನರಸಿಂಹನ ಎಡಕ್ಕೆ ಇದೆ. ಇದು ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲಿಯೇ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಲಿಂಗ. ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಗುಡಿಯು ಚಿಕ್ಕದು. ಗುಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲುವೆ ಹರಿಯುವದು. ಲಿಂಗದ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ನೀರು ಇರುತ್ತದೆ. ೧೨ ಅಡಿ ಎತ್ತರ ೩೫ ಅಡಿ ಅಗಲವಿದೆ.

ಉದನ್ಮಾ ವೀರಭದ್ರಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯ

ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹಾಗಿ ತುರ್ತು ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಕಮಲಾಪುರದ ದಾರಿಯ ಎಡಬದಿಗೆ ಉದ್ಧಾನವೀರಭದ್ರನ ಗುಡಿ ಇದೆ. ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮೂರ್ತಿ ಬಹಳ ಎತ್ತರವಿದೆ. ರಂಗರಲ್ಲಿ ಈ ಮೂರ್ತಿಯು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದೆ ಈಗಲೂ ಈ ದೇವರಿಗೆ ಪ್ರತಿವಿಕ್ರ ಪೂಜಾದಿಗಳು ಇವಾಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ.

ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರ ಗುಂಡುಗಳು

ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ಫರ್ಲಾಂಗ ಹೋದರೆ ದಾರಿಗೆ ಹೊಂದಿ ಬಲಕ್ಕೆ ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಕಲ್ಲುಗಳು ಆತುನಿಂತಿರುವದರಿಂದ ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿನಂತೆ ಬೀದಿ ಇರುವದು. ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೆಣವಿರುವದಾಗಿ ಜನರ ವದಂತಿ.

ನೆಲಮನಿ ಗುಡಿ ಭೂಗರ್ಭ ಪ್ರಸನ್ನ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ದೇವಾಲಯ

ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರ ಗುಂಡಿನಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ದಾರಿಯು ಕವಲೊಡೆದು ಎರಡು ಆಗುತ್ತದೆ. ಎಡಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬಲಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿ ಕೊಂಡು ತೆಗ್ಗಿನ ಪ್ರಸನ್ನ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಗುಡಿಯೆಂದು ಹೆಸರುಂಟು. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಲುವೆ ಹರಿಯುವದು, ಶಿವಲಿಂಗವು ಯಾವಾಗಲೂ ನೀರಿನಲ್ಲಿರುವದು. ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದರೆ ಬಂಕಶಾಲೆಯು ದಂಡನಾಯ್ಕನ ನಿವಾಸದ ಸ್ಥಳವು ಹಾಳಾದ ಅವಶೇಷಗಳು ಕಾಣುವವು.

ಹೆಚ್ಚಾರಿರಾಮನ ಗುಡಿ

ಅರಮನೆಯ ಹತ್ತಿರ ಬಲಗಡೆಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಗುಡಿಯು ಬಹಳ ಸುಂದರವಿದೆ. ೧೫೧೩ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ನಾಲ್ಕು ಕಂಬಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಹಾಕಿದೆ. ಇಂಥಾ ಮಂದಿರವು ಯಾವ ಮಂದಿರದ ಕಟ್ಟಡಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಚಿತ್ರಗಳು ಇವೆ. ಅಂಗಳದ ಅಳತೆಯು ೧೦೦ ಅಡಿ ಅಗಲ ೨೦೦ ಅಡಿ ಉದ್ದವಿದೆ. ಗುಡಿಯ ಎದುರಿಗೆ (ಜನಾನಾ) ಸ್ಥಳವಿದೆ. ಮತ್ತೆ ಇದಲ್ಲದೆ ಗುಡಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅನೆಸಾಲು, ಕುದುರೆ, ಒಂಟೆ ಸಾಲುಗಳು ಇನ್ನೂ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರಗಳು ಇವೆ.

೦೪

ಟಿಂಕೆಕಾಲೆ

ಆಸ್ತಾನ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ನೈಋತ್ಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ದಂಡನಾಯ್ಕನ ಕೋಟೆ ಹಿಂದೆ ಎತ್ತರವಾದ ದೋಡೆಗಳು ಇರುವವು. ಅವುಗಳ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶವೇ ಟುಕಡಾಲೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ಸಾವಿರಾರು ಕೈ ಪರಾವಣೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಕುಗಳು ತಯಾರಾಗುತ್ತಿದ್ದವು.

ದಂಡನಾಯ್ಕನ ನಿನಾಸ

ವಿಜಯನಗರದ ಸರ್ವ ನೈಋತ್ಯದಿಕ್ಕಿನ ದಂಡನಾಯ್ಕನೆಂದು ಹೆಸರು. ಇವನ ಮಹನೀಸ ಕಟ್ಟಡಗಳು ಮತ್ತು ಒಂದು ಮಸೀದಿ ಸಹ ಇದೆ.

ರಂಗಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯ

ಅಂತಃಪುರದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಇರುವದು. ದೇವಾಲಯ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ೨೫ ಅಂಕಣ ಮಂಟಪವಿರುವದು. ಇದು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೪೬ ರಲ್ಲಿ ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರ ರಾಜ ಸವಾತಿವರಾಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೂಜಾರ್ಥವೇನ ತಾಯಿತಂದೆ ಮೊಗಮ್ಮ ಪಲ್ಲಭರಾಜ ಇವರ ಜ್ಞಾಪಕಾರ್ಥವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿತವಾದುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವದು.

ಅರಮನೆ ಗದ್ದೆಗೆ

ಅರಮೆಯ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ೪೦ ಅಡಿ ಉದ್ದ ೩ ಅಡಿ ಅಗಲ ೨-೩-೪ ತಗ್ಗಾದ ಒಂದೇ ಒಂದು ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿದ ದೊಡ್ಡ ದೋಣಿಯುಂಟು. ಇದರ ಹತ್ತಿರ ಕುಳುಕುವುದೇ ಭೋಲೇಸರ ಹೌಕಿ ದೊಡ್ಡ ನೆಲಗಟ್ಟು ಇದೆ.

ಇದರ ಮೇಲೆ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ೦೦ರಂತೆ ೫ ಸಾಲು ಕಂಬಗಳಿಗಾಗಿ ತಗ್ಗು ಗಳುಂಟು ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ದೊಡ್ಡ ಕಟ್ಟಡವು ಎದ್ದು ಕಾಣುವದು. ೫ ಅಡಿ ಎತ್ತರವಿದ್ದ ಇನ್ನೊಂದು ನೆಲಗಟ್ಟು ಇದರ ಹತ್ತಿರವೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯ ಐಕ್ಯ ನೆಲಮನೆಗಳಿವೆ.

ಮಹಾನವಮಿ ದಿಬ್ಬ

ಈ ದಸರೆ ದಿಬ್ಬವನ್ನು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ದೇವರಾಯನು ೧೫೦೦ರಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಇದರ ಎತ್ತರ ೧೫ ಅಡಿ, ೬೫-೭೦ ಅಡಿ ಅಗಲವಿದೆ ದಿಬ್ಬದ ಸುತ್ತಲೂ ಪಿಕ್ರಗಳನ್ನು ಕೊರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಮೇಲೆ ವಿಂಕರೆಹಹುದೂರದ

೧೫

ವರೆಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ದಿಬ್ಬದ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಭಾಗ ಬಿದ್ದಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಗ ಎಲ್ಲಾ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಜ್ಞಾತಿಯಿರುವ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಿನ ನೆಲೆಗಳು ಮತ್ತು ನೆಲೆಗಳ ಸಾಲ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ೨-೪ ಭಾಗಗಳಾಗಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಇದರ ಹತ್ತಿರ ಕವಲಾಪುರದ ದಾರಿಗೆ ಒಂದು ಸರೋವರವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಕವಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಗೆ ಒಂದು ಲರನಿಯರ ಸ್ಮಾರಕವಿದೆ. ಗಟ್ಟಿವಟ್ಟುಗಿರುವ ಮಧ್ಯದಲ್ಲೂ ಒಂದು ಜಿಕ್ಕು ಹೊಂದಿರುವ ಕೂಡುವ ಸ್ಥಳವುಂಟು.

ಕವಲಾಪುರ

ಇದು ರಾಜೀಯರವಾಸದ ಅವಶೇಷವಾಗಿರುವ ಎರಡಂತಸ್ತಿನ ಗಟ್ಟಿನ ಸುಂದರವಾದ ಕಟ್ಟಡವು. ಇದರೊಳಗೆ ಅಷ್ಟು ಮೇಲೆ ನಿಂತು ನೀರು ತುಂಬಿರುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದೆ. ಈ ನೀರನ್ನು ಮಳೆಯ ನೆಲೆಯಿಂದ ಕೆಳ ಅಂತಸ್ತಿಗೆ ಬಿಡುವ ಅನುಕೂಲ ಉಂಟು. ಇದರ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದೆ ಇನ್ನೂ ಭಟ್ಟಿ ಮುಟ್ಟುಗಿರುವ ಗಣಪತಿ ಇದೆ.

ಕವಲಾಪುರ ಬಂಗ್ಲೆ

ಅರಮನೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಕವಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿ ಸಾಗಿದರೆ ಪೆಂದ್ರೇಶೇಖರನ ಗುಡಿ ಅರ್ಧ ಮೈಲು ಅಂತರದ ಮೇಲೆ ಕವಲಾಪುರದ ಪ್ರವಾಸಿಕರ ಬಂಗ್ಲೆ ಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಹಾಳಾದ ಒಂದು ಮಂಟಪವನ್ನು ಕೆಲವು ಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ಬಂಗ್ಲೆಯಾಗಿ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲೂಕಿನ ನೆಹಾಕವು ವಿಜಯನಗರದ ಭಾವಚಿತ್ರಗಳುಳ್ಳ ಪುಸ್ತಕವು ಇದೆ.

ಕವಲಾಪುರ

ಬಂಗ್ಲೆಗೆ ಹೊಂದಿರುವ ಈ ಊರು ಸುಮಾರು ೨ ಸಾವಿರ ಮನೆಗಳುಳ್ಳ ಹೋಬಳಿ ಊರಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದೆ. ಸೆಕಂಡ್ ಕ್ಲಾಸ್ ಪೋಸ್ಟನಬ್ ಅಳಿಸುವಿದೆ.

ಹೊಸಪೇಟೆಗೆ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗವು ಕೆರೆಯ ಒಡ್ಡಿನ ಮೇಲಿಂದ ಹಾದು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕೆರೆಯು ಇನ್ನೂ ಗಟ್ಟಿ ಇದ್ದು ೫೦೦ ಎಕರೆಗೆ ನೀರು ಪೂರೈಸುತ್ತದೆ.

ಪಟ್ಟಾಭಿರಾಮನ ಗುಡಿ

ಕವಲಾಪುರದ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಏಳಾರಿ ಮಾರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಅರ್ಧ ಮೈಲು ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಈ ಗುಡಿಯು ಒಂದೇ ಒಂದು ಕಟ್ಟಡವಿದೆ.

ಗಾಣಗಿತ್ತಿ ರಘುನಾಥ ದೇವಾಲಯ

ಕವಲಾಪುರದಿಂದ ಕಂಪ್ಲಿಗಿ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಈ ಗುಡಿ ಇದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ೧೩೮೫ರಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದನ್ನು ವಿಜಯನಗರದ ವೀರ ಮಹಮ್ಮದಿ ಹರಿಹರರಾಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಟ್ಟ ಸೇವಕ ಇಡುಗನಾಯಕನೆಂಬ ದ. ಡನಾಯಕನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಇದರ ಹತ್ತಿರ ಬಲಭಾಗಕ್ಕೆ ಭೀಮನ ಮಹಾದ್ವಾರವೆಂಬ ಅಗಸಿಯ ಬಾಗಿಲುಂಟು. ಇಲ್ಲಿಂದ ಅರ್ಧ ಮೈಲು ಅಂತರದ ಮೇಲೆ ಎಡಬದಿಗೆ ಒಂದು ಮಾರ್ಗವಿದೆ. ಅನೇಗುಂದಿಗೆ ಬಲಗಡೆ ಮಾರ್ಗವು ಕಂಪ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವದು. ಕಂಪ್ಲಿ ದಾರಿ ಗ ೦೮ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದರೆ ಮಾಲ್ಯವಂತ ಬೆಟ್ಟ ಹತ್ತುತ್ತದೆ.

ಮಾಲ್ಯವಂತ ರಘುನಾಥ ದೇವಾಲಯ

ಈ ಗುಡಿಯು ಮಾಲ್ಯವಂತ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಇದೆ. ಬೆಟ್ಟ ಹತ್ತುವ ದಕ್ಕೆ ಕಲ್ಲಿನ ಪಾವಟಿಗೆಗಳು ಇವೆ. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸವಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಈ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿಂದ ಬಹು ರಮ್ಯವಾಗಿ ಒಲುದೊರದವರೆವಿಗೂ ಕಾಣಿಸುವದು. ಹಿಂದಿದಿಯಲ್ಲಿ ಶೈವ ದೇವಾಲಯವಿರುವದು. ಕೆಲವು ಲಿಂಗಗಳು ಇವೆ.

ಜಂಬುನಾಥ ದೇವಾಲಯ

ಈ ಗುಡ್ಡವು ಸುಮಾರು ೧೦೦ ಅಡಿ ಎತ್ತರವಿದೆ. ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲೆ ವಿಷ್ಣು ಮೂರ್ತಿ ಇದೆ. ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ನೋಡಿದರೆ ಅನೇಗುಂದಿ ರಾಜರ ಅರಮನೆ ಕಾಣುವದು. ಅನಂದಾಶ್ರಮ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶಂಭುನಾಥ ಆಶ್ರಮವಿದೆ. ಗವಿ ನೋಡತಕ್ಕ ಸ್ಥಳಗಳು ಹೊಸಪೇಟೆಯಿಂದ ಬಳ್ಳಾರಿ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಲಗಡೆ ಸುಮಾರು ೧೦೦ ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲೆ ಜಂಬುನಾಥ ದೇವಾಲಯದ ನಯನ ಮನೋಹರವಾದ ಸೃಷ್ಟಿ ಸೌಂದರ್ಯ ದಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಗಾಳಿ ಮತ್ತೂ ನೀರು ತುಂಬಾ ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ನೋಡತಕ್ಕಂಥವುಗಳು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಇವೆ.

(ಸಮಾಪ್ತ)

ವಾಚಕರಲ್ಲಿ ವಿನಂತಿ

ಕಾವು ಹಂಪಿಯನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ್ಗೆ ಬಿ. ಎನ್. ಸುಬ್ಬರಾವು
ಪುಸ್ತಕ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಗಳ ಪ್ರಕಾಶಕರು ಇವರ ಅಂಗಡಿಗೆ
ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಿ, ಇವರಲ್ಲಿ ಹಂಪೆ ಚರಿತ್ರೆ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಎಲ್ಲ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ
ನಿಗುತ್ತವೆ. ಹಂಪಿ ನಕ್ಷೆಗಳು ಸಹ ಇವೆ. ವಿರೂಪಾಕ್ಷರ ಅಂದವಾದ
ಮೂರು ಬಣ್ಣದ ಫೋಟೋಗಳು. ಪೂಜೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಮಾಲೆ.
ಶಂಕುಗಳು, ದೇವರ ಮೂರ್ತಿಗಳು. ಯೋಗ್ಯ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಗುತ್ತವೆ.

—: ಮುದ್ರಕರು:—

ಅಶೋಕ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ಪ್ರೆಸ್, ಕಲ್ಲೆ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ.